

LEAKED

ทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้านการพลัด
เนื้อหาทางเพศของเยาวชนในประเทศไทย

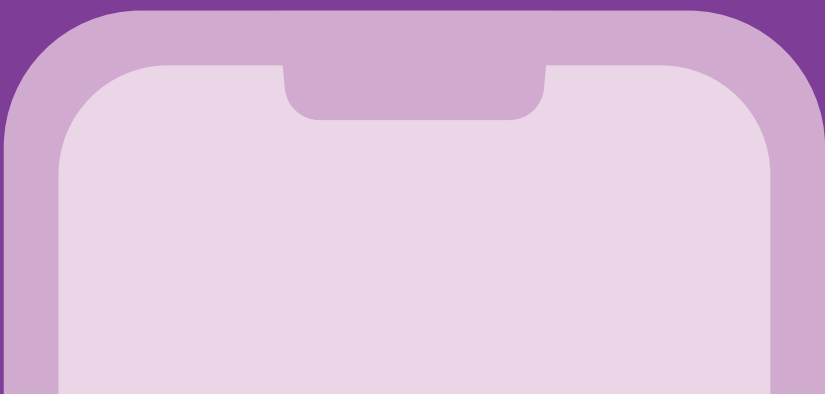
เอกสารสรุป
และวิเคราะห์
ประเด็นสำคัญ

1.

ความจำเป็นของ
เพศวิถีศึกษา
ในประเทศไทย

โครงการ Leaked ได้รับโอกาสที่หาได้ยากในการวางรากฐานนโยบายความปลอดภัยสำหรับเด็กในโลกดิจิทัล โดยอ้างอิงจากประสบการณ์ตรงของเยาวชน โครงการได้เก็บข้อมูลผ่านแบบสำรวจจากเยาวชนจำนวน 1,916 คน อายุระหว่าง 9–17 ปี ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ควบคู่กับการรับฟังความคิดเห็นเชิงลึกจากเยาวชนผ่านกระบวนการปรึกษาหารือเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เยาวชนมีความเข้าใจและมองเรื่องความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความเสี่ยงในโลกดิจิทัลของตนเองอย่างไร

รายงานสรุป
ประเด็นสำคัญ:

1. ความจำเป็นของ เพศวิถีศึกษา ในประเทศไทย

อัตราส่วนของเยาวชนที่ใช้สื่อออนไลน์ในประเทศไทยมีแนวโน้มใกล้เคียงกับภาพรวมในระดับสากล โดยผู้ตอบแบบสำรวจ ร้อยละ 91 ระบุว่าตนมีอุปกรณ์ดิจิทัลเป็นของตนเอง และตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 97 ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 17 ปี สำหรับเยาวชนจำนวนมาก โลกออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่เพื่อความบันเทิง แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทางสังคมและความสัมพันธ์ โดยร้อยละ 61 ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนเป็นหลัก ร้อยละ 27 ของวัยรุ่นอายุระหว่าง 14 -17 ปี เข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงคู่รัก นอกจากนี้ เยาวชนเริ่มมีประสบการณ์ด้านความสัมพันธ์ในโลกดิจิทัลตั้งแต่อายุน้อย เกือบร้อยละ 15 ของผู้ที่มีอายุระหว่าง 9 – 13 ปี ระบุว่าเคยแชทกับคนที่ตนชื่นชอบทางออนไลน์ มาแล้ว ในกลุ่มเด็กโต ร้อยละ 36 รายงานว่าตนเคยเห็นเนื้อหาทางเพศของ

เพื่อน และในขณะเดียวกัน ร้อยละ 61 รายงานว่าต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยออนไลน์ด้วยตนเอง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแนวทางการให้ความรู้ด้านความปลอดภัยดิจิทัลและเพศวิถีศึกษาในประเทศไทยปัจจุบัน ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ล้าสมัย ว่าความสัมพันธ์เริ่มต้นจากที่ใดและอันตรายเกิดขึ้นจากอะไร สำหรับเยาวชนในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง และการบีบบังคับ ล้วนเชื่อมโยงกับชีวิตออนไลน์อย่างแนบแน่น ประสบการณ์ออนไลน์และออฟไลน์จึงไม่ได้เป็นพื้นที่แยกขาดจากกัน หากแต่เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม การตอบสนองเชิงนโยบายยังคงมอง “เนื้อหาทางเพศที่ผลิตขึ้นเอง” ว่าเป็นเพียง “ปัญหาออนไลน์” ที่แยกออกมา

และดำเนินการแก้ไขปัญหาผ่านการรณรงค์ให้เยาวชนมีความยับยั้งชั่งใจ การตกแต่งเชิงศีลธรรม หรือการปกป้องคุ้มครองด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น ความไม่สอดคล้องดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนมีเพียงเครื่องมือเชิงเทคนิคในการรับมือ แต่ขาดทักษะทางอารมณ์และความสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการรับมือกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

ความสัมพันธ์ สมัยใหม่ มักมีเทคโนโลยี เข้ามาเกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาสำคัญของโครงการ Leaked พบว่าความสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ในปัจจุบันมักมีองค์ประกอบทางเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ สำหรับเยาวชนไทย ความสัมพันธ์ทั่วไป มิตรภาพ และ ความสัมพันธ์เชิงคนรัก มักจะมีมิติด้านดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ การแชท เล่นเกม ส่งต่อรูปภาพ ขอคำปรึกษา และการรักษาความสัมพันธ์ผ่านแพลตฟอร์มเป็นส่วนหนึ่งของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ว่าจะในฐานะแฟนหรือเพื่อนก็ตาม

ความสัมพันธ์แบบคนรักถูกแทรกซึมอยู่ในพื้นที่ดิจิทัลอย่างแน่นแฟ้นเช่นกัน ร้อยละ 27 ของผู้ตอบแบบสำรวจรายงานว่า ตนเข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อหาคู่เดทหรือพัฒนาความสัมพันธ์แบบคนรัก โดยเริ่มต้นตั้งแต่อายุน้อย: เกือบร้อยละ 15 ของเด็กที่มีอายุ 9 - 13 ปี ก็มีการแชทออนไลน์กับ

ดังนั้น หากต้องการให้การป้องกันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เราจำเป็นต้องทบทวนแนวคิดเรื่องเพศศึกษาใหม่ โดยมองว่าเรื่องเพศ ความสัมพันธ์ และความปลอดภัย ไม่ได้อยู่นอกโลกดิจิทัล แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเยาวชน และควรถูกออกแบบบนพื้นฐานของความเป็นจริงในชีวิตของพวกเขา

บุคคลที่ตนชอบแล้ว และเพิ่มเป็นร้อยละ 39 ในกลุ่มเด็กที่มีอายุ 14 - 17 ปี และสูงสุดคือร้อยละ 47 ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 15 ปี พื้นที่ดิจิทัลจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่เสริมสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์แบบคนรักในวัยรุ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่หลักที่ความสัมพันธ์เริ่มต้น พัฒนา และดำเนินไปอีกด้วย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนภาพเดียวกัน เยาวชนกล่าวถึง “แฟนออนไลน์” ที่มีการวิดีโอคอลหากันทุกวัน และความผูกพันเกิดจากการส่งข้อความหากันอย่างต่อเนื่อง เยาวชนอีกคนหนึ่งเล่าว่า ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ตนใช้เวลาในการเล่นเกมนับกับเพื่อนออนไลน์มากกว่าการอยู่กับพ่อแม่ และผู้อำนวยการของโรงเรียนแห่งหนึ่งในพื้นที่ภาคเหนือตั้งข้อสังเกตว่า เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่ในโลกออนไลน์มากกว่าการอยู่กับผู้ใหญ่

แพลตฟอร์มดิจิทัลกลายเป็นพื้นที่สำหรับพัฒนาความรู้สึก ร้อยละ 18 ของผู้ตอบแบบสำรวจเข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะ เยาวชนจำนวนมากกล่าวว่า รู้สึกอึดอัดใจหากต้องปรึกษากับพ่อแม่หรือครูของตน ส่งผลให้พื้นที่ดิจิทัลเป็นพื้นที่หลักในการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์

การผสมผสานระหว่างโลกออฟไลน์และออนไลน์เห็นได้ชัดจากการส่งต่อเนื้อหาต่างๆ การส่งต่อรูปภาพที่ไม่มีความเกี่ยวข้องทางเพศให้กับเพื่อนที่รู้จักในชีวิตจริงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 6.25/10) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามิตรภาพในชีวิตประจำวันจำนวนมากดำเนินต่อผ่านการแลกเปลี่ยนทางดิจิทัล เมื่อถามถึงการส่งต่อรูปเปลือย ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ระบุว่าเป็นการส่งให้กับบุคคลที่ตนรู้จักอยู่แล้ว (ร้อย

ละ 30) รองลงมาคือบุคคลที่รู้จักทางออนไลน์แต่ไม่เคยรู้จักในชีวิตจริง (ร้อยละ 23) แสดงว่าการแลกเปลี่ยนที่แสดงถึงความใกล้ชิดเกิดขึ้นทั้งในชีวิตออนไลน์และออฟไลน์

ดังนั้น เนื้อหาทางเพศที่ผลิตขึ้นเองไม่ได้เป็น “ความเสี่ยงออนไลน์” ที่แยกออกจากชีวิตของเยาวชน แต่ถูกฝังรากอยู่ในการสร้างความสัมพันธ์ การแสดงออกซึ่งความไว้วางใจ และเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่หล่อหลอมวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ของเยาวชนในโลกออนไลน์ ซึ่งสะท้อนวิธีที่เยาวชนเข้าใจคำว่าอันตราย

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการส่งต่อเนื้อหาทางเพศที่ผลิตขึ้นเอง ในกลุ่มเด็กโต ร้อยละ 81 ระบุว่า การเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม เป็นข้อกังวลหลัก รองลงมาคือความรู้สึกเสียใจภายหลัง (ร้อยละ 76) การถูกกลั่นแกล้งรังแก (ร้อยละ 70) และความทุกข์ทางจิตใจ (ร้อยละ 68) ในทางกลับกัน ผลกระทบเชิงสถาบัน เช่น ปัญหากับโรงเรียนหรือการดำเนินคดีทางกฎหมาย ถูกกล่าวถึงในระดับที่ต่ำกว่ามาก (ร้อยละ 47) ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า เยาวชนเข้าใจ “ความเสียหาย” ในฐานะประสบการณ์ทางความสัมพันธ์และสังคม มากกว่าการมองผ่านกรอบเทคนิคหรือกฎหมายเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการออกแบบมาตรการป้องกันและการช่วยเหลือที่เหมาะสม

จากข้อมูลเชิงประจักษ์สู่การลงมือปฏิบัติ

เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตของเยาวชน หลักสูตรเพศวิถีศึกษาของประเทศไทยควรบรรจุเรื่องพลวัตความสัมพันธ์ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบหลักในการเรียนการสอน โดยเฉพาะเรื่องของความยินยอมพร้อมใจ ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมและปลอดภัย แนวทางนี้ควรตั้งอยู่บนการยอมรับว่า ความปลอดภัยดิจิทัลไม่ใช่เพียงเรื่องเทคโนโลยี แต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์

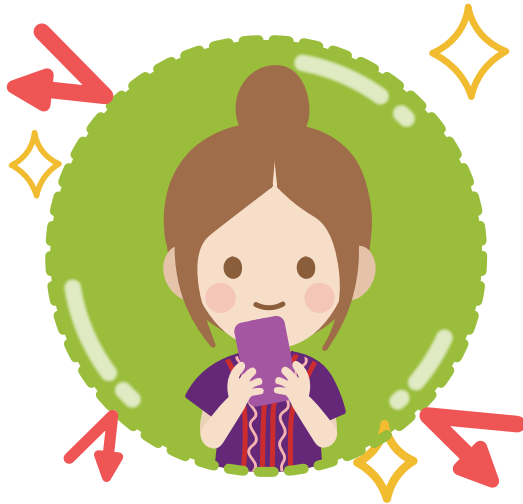
ทักษะดิจิทัล ความสามารถ ในการตัดสินใจ และข้อจำกัด

ในขณะที่โครงการ Leaked แสดงให้เห็นว่าเยาวชนไม่ได้เป็นผู้ยอมรับความเสี่ยงเพียงฝ่ายเดียว แต่เยาวชนส่วนใหญ่พยายามปกป้องตัวเองและการเครือข่ายออนไลน์ของตนเป็นอย่างดี โดยการใช้ทักษะดิจิทัลเชิงเทคนิค เช่น การตั้งค่าความเป็นส่วนตัวส่วนตัว การตั้งค่าการมองเห็น และการตัดสินใจอย่างมีหลักการว่าควรไว้วางใจผู้ใด และมีวิธีการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่น่าอึดอัดใจอย่างไร มีเพียงร้อยละ 4 ของเด็กวัยรุ่นที่รายงานว่าตนไม่รู้วิธีการเข้าถึงการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวส่วนตัวในแพลตฟอร์มทั่วไป เหล่านี้สะท้อนว่าเยาวชนมีทักษะดิจิทัลเชิงเทคนิคในระดับสูง

อย่างไรก็ตาม แม้เยาวชนจำนวนมากจะมีความสามารถในการตัดสินใจและจัดการตนเองในระดับหนึ่ง แต่อ่านาจดังกล่าวยังมีข้อจำกัดที่ชัดเจน เยาวชนจำนวนไม่น้อยยังคงรายงาน

ว่า ตนขาดความมั่นใจในการต่อรองขอบเขตของความสัมพันธ์ การปฏิเสธคำขอโดยไม่กระทบความสัมพันธ์ หรือการรับมือเมื่อความไว้วางใจเปลี่ยนแปลงไปหรือเมื่อความสัมพันธ์สิ้นสุดลง ข้อจำกัดนี้ยังเห็นได้ชัดในสถานการณ์ที่มีการบีบบังคับหรือการใช้อำนาจเหนือกว่า โดยในกลุ่มเด็กโต ร้อยละ 27 ระบุว่าตระหนักถึงกรณีของการแบล็กเมล โดยเฉพาะเพื่อเรียกร้อยเงินหรือสิ่งของ ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ความอันตรายไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะเยาวชนขาดความรู้เชิงเทคนิค หากแต่เกิดจากการที่ความเสี่ยงที่รุนแรงที่สุดมักเกิดขึ้นก่อนที่มาตรการปกป้องทางเทคนิคจะมีโอกาสถูกนำมาใช้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเสี่ยงโดยมากเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงของการสร้างความไว้วางใจ การต่อรองทางอารมณ์ การเผชิญแรงกดดัน และช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงหรือสิ้นสุดความสัมพันธ์

และความสัมพันธ์ ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ การตั้งขอบเขต และการรับมือกับความสัมพันธ์ที่ถูกขับเคลื่อนหรือซับซ้อนขึ้นด้วยเทคโนโลยี

ทักษะเชิงอารมณ์และความสัมพันธ์รวมถึง:

1. การใช้เวลาเพื่อประเมินความไว้วางใจ

ความสามารถในการประเมินความไว้วางใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่เพียงด่วนสรุปจากการพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ความชอบคล้ายกัน หรือความใกล้ชิดทางอารมณ์ ว่าหมายถึงความปลอดภัย

2. การสื่อสารเรื่องขอบเขต

ความสามารถในการกำหนดขอบเขตส่วนตัวได้อย่างชัดเจน รวมถึงการแชร์รูปภาพ ความเป็นส่วนตัว การไม่คบซ้อน และความถี่ในการติดต่อสื่อสาร

3. การปฏิเสธโดยปราศจากความกลัว

ทักษะในการปฏิเสธคำขอ รวมถึงคำขอเนื้อหาทางเพศ โดยไม่เกรงกลัวว่าจะสูญเสียสถานะ ความรัก หรือการยอมรับ

4. การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจ

ความสามารถในการรับรู้เมื่อความสัมพันธ์เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ในกรณีการหึงหวง การแลกเปลี่ยนทางการเงิน ความขัดแย้ง หรือการเลิกรา และสามารถตระหนักถึงการถูกบีบบังคับที่กำลังเกิดขึ้นได้

5. การถอนตัวออกมาจากสถานการณ์ที่ล่อแหลมได้อย่างปลอดภัย

มีกลยุทธ์เชิงปฏิบัติและเชิงอารมณ์ในการยุติการติดต่อและความสัมพันธ์ เมื่อความไว้วางใจถูกทำลายลง รวมถึงรู้ว่าสามารถขอความช่วยเหลือในเวลาใดและด้วยวิธีการใด

6. การใช้วิจารณญาณตามบริบท

ความสามารถในการประเมินเนื้อหาออนไลน์ พฤติกรรมของเพื่อน และสถานะความสัมพันธ์อย่างมีวิจารณญาณ รู้ว่าอัลกอริทึม แรกกดดันทางสังคม และภาพลักษณ์ สามารถทำให้บางสิ่งดู “ปกติ” หรือน่าปรารถนาได้

ทักษะดิจิทัลเชิงอารมณ์และความสัมพันธ์มีความแตกต่างจากทักษะดิจิทัลเชิงเทคนิค ซึ่งมุ่งเน้นการใช้งานฟังก์ชันต่าง ๆ ของแพลตฟอร์ม ในขณะที่ทักษะดิจิทัลเชิงอารมณ์เกี่ยวข้องกับ การนำทางความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นบริบทสำคัญที่ความเสี่ยงและอันตรายมักเริ่มต้นขึ้น ข้อมูลของโครงการ Leaked สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในพื้นที่ดิจิทัลมีความไม่แน่นอนและคลุมเครือสูง เยาวชนจำนวนมากระบุว่า ประสบความยากลำบากในการต่อรองขอบเขตส่วนตัว การรับมือกับแรงกดดันจากแฟนหรือเพื่อน และการจัดการกับสถานการณ์เมื่อความไว้วางใจถูกทำลาย ความเปราะบางในมิตินี้ไม่สามารถแก้ไขได้โดยการใช้ทักษะเชิงเทคนิคเกี่ยวกับแพลตฟอร์มเพียงอย่างเดียว

ประเด็นดังกล่าวยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเมื่อพิจารณามิติด้านเวลา เด็กในช่วงอายุ 9-13 ปี รายงานว่าตนเองเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ดิจิทัลที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ การจีบกัน และการเผชิญกับเนื้อหาทางเพศแล้ว ไม่ว่าจะผ่านแอปพลิเคชันหาคู่ เกมออนไลน์ หรือการส่งข้อความส่วนตัวกับผู้ใช้ที่ไม่รู้จักหรือมีอายุ

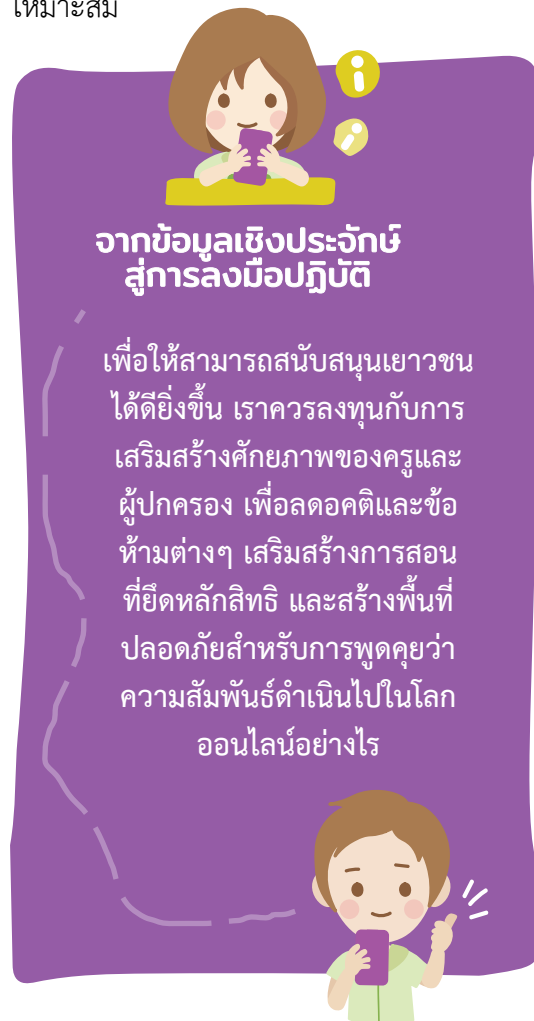
การเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยดิจิทัลของเยาวชน ส่วนใหญ่ยังคงเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการและไม่สม่ำเสมอ โดยผู้ตอบแบบสำรวจถึง ร้อยละ 61 ระบุว่า ตนเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยออนไลน์ ด้วยตนเอง ขณะที่มียาวชนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งที่ได้รับความรู้จากพ่อแม่หรือโรงเรียน เยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ และเยาวชนที่มีบัญชีส่วนตัว มักแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่สูงกว่า แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนถึง ความโดดเดี่ยวในการรับมือกับความเสี่ยงที่มากขึ้นเช่นกัน ผลลัพธ์คือเยาวชนจำนวนมากต้องรับมือกับความสัมพันธ์และสถานการณ์ดิจิทัลที่ซับซ้อน ด้วยวิธีการแบบตั้งรับและแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ โดยปราศจากระบบสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม และคำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่เพียงพอ

เจ้าหน้าที่ด่านหน้าแสดงความคิดเห็นว่า การสั่งห้าม หรือค่านิยมที่ตีตราการพูดคุยเรื่องเพศและเพศวิถีว่าเป็นเรื่องต้องห้าม อาจยิ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความเปราะบางต่อการถูกแสวงหาประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศผ่านเทคโนโลยีมากขึ้น ความอึดอัดใจของผู้ปกครอง ครู และชุมชน ในการพูดคุยเรื่องเหล่านี้ กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำให้เพศวิถีศึกษาเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างและพูดคุยได้จริง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งทางออนไลน์และอันตรายที่เกิดขึ้นผ่านเทคโนโลยี

ข้อกังวลนี้ยังสะท้อนอยู่ในรายงานวิจัยเพื่อประเมินการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2559 ซึ่งพบว่า แม้สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จะมีการจัดการเรียนการสอนด้านเพศวิถีศึกษาอยู่แล้ว แต่เนื้อหาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปที่กายวิภาคทางเพศ การป้องกันการตั้งครรภ์ และโรคติดต่อทาง

เพศสัมพันธ์ โดยไม่มีการบรรยายเป็นรูปแบบหลัก ในขณะที่หัวข้อสำคัญอื่น ๆ เช่น ความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิทางเพศ ความหลากหลายทางเพศ และเพศสภาพ ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีเพศเดียวกัน และการถูกกลั่นแกล้งรังแก กลับได้รับการกล่าวถึงในระดับที่จำกัดกว่ามาก รายงานยังชี้ให้เห็นว่า ครูจำนวนมากยังมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนที่ยังไม่ได้แต่งงานเป็นที่ยอมรับไม่ได้ สะท้อนว่าการปฏิบัติถูกขับเคลื่อนผ่านกรอบคิดเชิงศีลธรรมและการตัดสิน มากกว่าการตั้งอยู่บนหลักสิทธิ¹

สิ่งนี้ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะมีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษา แต่ในทางปฏิบัติกลับถูกลดทอนลงด้วยแรงต้านจากสังคม และมุมมองเดิมที่ยังยึดติดว่าการพูดคุยเกี่ยวกับเพศวิถีเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม

**จากข้อมูลเชิงประจักษ์
สู่การลงมือปฏิบัติ**

เพื่อให้สามารถสนับสนุนเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น เราควรลงทุนกับการเสริมสร้างศักยภาพของครูและผู้ปกครอง เพื่อลดอคติและข้อห้ามต่างๆ เสริมสร้างการสอนที่ยึดหลักสิทธิ และสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการพูดคุยว่า ความสัมพันธ์ดำเนินไปในโลกออนไลน์อย่างไร

ความไม่สอดคล้อง ระหว่างความเสี่ยง ที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่ ระบบการศึกษามุ่งเน้น

ความไม่สอดคล้องดังกล่าวมีรากฐานมาจากระดับโครงสร้าง กล่าวคือ กรอบการเรียนรู้การสอนเพศวิถีศึกษาในประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับความเสี่ยงทางชีวภาพ การป้องกันการตั้งครรภ์ และการส่งเสริมการยับยั้งชั่งใจไม่ให้มีเพศสัมพันธ์เป็นหลัก โดยมักเริ่มจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังในระดับชั้นมัธยมศึกษา และมุ่งเน้นความสัมพันธ์ในโลกออฟไลน์เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตทางสังคมและความสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชนได้เริ่มต้นและดำเนินไปในโลกดิจิทัลตั้งแต่อายุยังน้อย โดยร้อยละ 91 ของผู้ตอบแบบสำรวจมีอุปกรณ์ดิจิทัลเป็นของตนเอง ร้อยละ 27 ของวัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์เชิงคู่รักในโลกออนไลน์ และเกือบร้อยละ 15 ของเด็กอายุ 9–13 ปี รายงานว่าตนเองเคยแชทกับบุคคลที่ตนรู้สึกชอบ ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่สถาบันการศึกษายังคงตั้งสมมติฐานว่าเรื่องเพศและความสัมพันธ์จะเริ่มต้นเมื่อเด็กโตขึ้น และเกิดขึ้นในพื้นที่ออฟไลน์เป็นหลัก เด็กและ

เยาวชนจำนวนมากกลับเริ่มมีประสบการณ์ความสัมพันธ์ ความใกล้ชิด และการสำรวจอัตลักษณ์ในพื้นที่ดิจิทัลแล้ว แต่ยังขาดการสนับสนุนเชิงโครงสร้างที่สอดคล้องกับความเป็นจริงดังกล่าว

นอกจากนี้ มิติสำคัญของความสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ เช่น ความต้องการการยอมรับจากเพื่อน การถูกกดดันหรือชักจูง การแลกเปลี่ยนรูปภาพส่วนตัว ตลอดจนผลกระทบทางอารมณ์จากความขัดแย้งหรือการยุติความสัมพันธ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทอย่างมากต่อประสบการณ์ของเยาวชน แต่กลับยังไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในกระบวนการเรียนการสอนปัจจุบัน

ผลที่ตามมาคือการเกิด “ช่องว่างเชิงโครงสร้างด้านการป้องกัน” กล่าวคือ แม้เยาวชนอาจได้รับความรู้เกี่ยวกับผลกระทบทางกายภาพของเพศสัมพันธ์ และในบางกรณีอาจได้รับการสอนทักษะด้านความปลอดภัยดิจิทัลในเชิงเทคนิคอยู่บ้าง แต่พวกเขายังขาดทักษะเชิงอารมณ์ สังคม

มากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ร้อยละ 22 ของเด็กในกลุ่มอายุนี้ระบุว่าไม่ทราบสถานะความเป็นส่วนตัวของบัญชีของตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของความรู้ด้านดิจิทัลขั้นพื้นฐานที่ยังคงมีอยู่ ที่สำคัญ ในหลายกรณี ประสบการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ เพศวิถี หรือความปลอดภัยออนไลน์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การเรียนการสอนเรื่องการป้องกันภัยออนไลน์ (หากมี) มักตามหลังบรรทัดฐาน พฤติกรรม และรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์บางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นแล้วเรียบร้อยแล้ว

ความเหลื่อมล้ำยิ่งส่งผลให้เกิดความเปราะบางมากขึ้น เด็กผู้หญิงมักจะบล็อกหรือรายงานเหตุมากกว่า (ร้อยละ 56 เทียบกับร้อยละ 28 ของเด็กผู้ชาย) ในขณะที่เด็กผู้ชายจะบันทึกหรือส่งต่อเนื้อหา (ร้อยละ 18 เทียบกับร้อยละ 4) เยวชนที่มีความหลากหลายทางเพศเข้าถึงเนื้อหาในอัตราที่สูงกว่า (ร้อยละ 49 เทียบกับร้อยละ 32 ของเพื่อนที่ไม่ได้มีความหลากหลายทางเพศ) โดยมักจะเชื่อมโยงกับการค้นหาตัวตนและการค้นหาพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์ แต่กลุ่มนี้กลับระบุว่ามีความรู้สึกโทษตนเองสูงกว่า ในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ถูกหล่อหลอมด้วยบรรทัดฐานที่ทำให้รู้สึกอับอาย ขณะที่เยวชนกลุ่มชาติพันธุ์ ระบุว่าเข้าถึงเนื้อหาบ่อยครั้งเช่นกัน (ร้อยละ 49) มุมมองทางวัฒนธรรมที่เห็นว่า “เด็กผู้หญิงสมควรได้รับความอับอาย” หรือ “เด็กผู้ชายไม่เสียหายอะไร” ยิ่งทำให้เด็กเลือกที่จะเงียบและไม่กล้าขอความช่วยเหลือ

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ สู่การลงมือปฏิบัติ

การเสริมสร้างเพศวิถีศึกษา ต้องบรรจุทักษะดิจิทัลเชิงอารมณ์ไว้ในกรอบการดำเนินงานที่สนองต่อมิติทางเพศสภาพและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยสามารถท้าทายความนิ่งเฉยและการตีตราแทนการสนับสนุนสิ่งเหล่านั้น เพศวิถีศึกษาควรสะท้อนความเป็นจริงที่วัยรุ่นที่มีอายุน้อยพบเจอในพื้นที่ดิจิทัล ซึ่งเป็นพื้นที่ในการสร้างความใกล้ชิด การจับกัน และการปฏิสัมพันธ์ทางเพศ ดังนั้น การเรียนการสอนควรเริ่มต้นให้เร็วขึ้นและปรับกรอบความคิดให้เห็นว่าเรื่องดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตในโลกออนไลน์ตามปกติ

ปรับการศึกษา และการคุ้มครอง ให้สอดคล้อง กับความเป็นจริง ในชีวิตของเยาวชน

รายงานนี้นำเสนอหลักฐานที่ชัดเจนว่า ความท้าทายที่ประเทศไทยเผชิญไม่ได้อยู่ที่การที่เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ในโลกดิจิทัล แต่เป็นการตอบสนองของหน่วยงานที่ไม่สามารถตามทันการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในยุคดิจิทัลได้ วัยรุ่นเริ่มมีการสำรวจ สร้างความไว้วางใจ และเจรจาต่อรองเชิงอารมณ์ พร้อมกับเผชิญกับความเครียดอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงคือบริบทที่กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้น สำหรับเยาวชนจำนวนมาก สภาพแวดล้อมดิจิทัลไม่สามารถแยกออกจาก “ชีวิตจริง” แต่เป็นการผสมผสานเข้าด้วยกัน

กรอบการคุ้มครองความปลอดภัยและการจัดการการเรียนการสอนที่มองว่าเนื้อหาทางเพศที่ผลิตขึ้นเองเป็นความเสี่ยงดิจิทัลที่แยกขาดจากเรื่องอื่นนั้นไม่สามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ เมื่อการตอบสนองเชิงนโยบายมุ่งเน้นไปที่การสั่งห้าม การเฝ้าติดตาม การรณรงค์ให้ละเว้นพฤติกรรม หรือการควบคุมทางเทคนิค จะมองข้ามพลวัตของความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นจุดที่ความอันตรายเกิดขึ้นมากที่สุด แนวทางเช่นนี้มีความเสี่ยงที่จะตีกรอบพฤติกรรมของเยาวชนว่าเป็นการกระทำผิด แทนที่จะรับรู้ว่าเป็น

พฤติกรรมตามลำดับขั้นการพัฒนาภายใต้ความสัมพันธ์ที่ขับเคลื่อนด้วยดิจิทัล

ข้อค้นพบของโครงการ Leaked ชี้ให้เห็นว่าความพยายามในการป้องกันควรทำมากกว่าจากการบริหารจัดการเนื้อหาและความเสี่ยงจากแพลตฟอร์ม โดยมุ่งสนับสนุนเยาวชนให้สามารถจัดการกับความสัมพันธ์ที่ขับเคลื่อนด้วยดิจิทัลอย่างปลอดภัย โดยต้องยอมรับว่าสภาพแวดล้อมดิจิทัลมีผลกระทบต่อพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของวัยรุ่นอย่างมาก และสร้างหลักประกันว่าเพศวิถีศึกษาและกรอบการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก จะช่วยให้เยาวชนมีความสามารถในการจัดการกับความไว้วางใจ แรงกดดัน การบีบบังคับ และการเลิกราคาความสัมพันธ์ในบริบทเหล่านี้ได้

สิ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ลดความเสี่ยงลง แต่เป็นการยอมรับว่ามีความเสี่ยงแฝงอยู่ในการสร้างความสัมพันธ์ประจำวัน จึงควรมีการแนะแนวที่เป็นระบบและเริ่มต้นอย่างรวดเร็วแทนที่จะรับมือโดยการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเพียงอย่างเดียว เราควรบูรณาการบริบทดิจิทัลเข้าสู่เพศวิถีศึกษาและการสอนเรื่องความ

สัมพันธ์ เพื่อสร้างโอกาสในการทำให้กลยุทธ์ด้านการป้องกันสอดคล้องกับประสบการณ์จริงของเยาวชน

ดังนั้น การป้องกันอันตรายที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางเพศที่ผลิตขึ้นเอง จึงไม่เพียงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านการคุ้มครองความปลอดภัยให้กว้างขึ้น พื้นที่ดิจิทัลคือสนามหลักที่ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นเกิดขึ้น ดำเนินไป และจบลง หากการตอบสนองเชิงนโยบายไม่ยอมรับความจริงข้อนี้ จะทำให้เรายังเดินตามหลังโลกแห่งความจริง และการป้องกันที่มีประสิทธิภาพควรสะท้อนสภาพแวดล้อมที่เยาวชนเติบโตขึ้นได้จริง

จากข้อมูลเชิงประจักษ์สู่การลงมือปฏิบัติ

เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการควรบูรณาการทักษะด้านความสัมพันธ์ในโลกดิจิทัลเข้าสู่แนวทางเพชววิถีศึกษาและมาตรฐานการฝึกอบรมครูในระดับประเทศ โดยมีตัวชี้วัดติดตามผลเพื่อประเมินทักษะที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับทักษะดิจิทัลเชิงเทคนิค ทั้งนี้ หากทักษะเหล่านี้ไม่ได้รับการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาและไม่สามารถติดตามตรวจสอบได้นั้น ความพยายามในการป้องกันจะยังเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาแบบแยกส่วนและแบบตั้งรับต่อไป

1. United Nations Children's Fund (UNICEF) Thailand & Ministry of Education. (2017). Review of comprehensive sexuality education in Thailand (TH/ED/2017/002). UNICEF.

